

ATATÜRK KÜRT SORUNU HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORDU

Atatürk Kürt sorunu hakkında ne düşünüyordu

26 Nisan Perşembe 2018 22:59

Tarihçi Mustafa Solak yazdı...

Mustafa Kemal Paşa'nın "Doğuda bir dayanak oluşturarak bütün vatani kurtarma" formülüne uygun olarak Kurtuluş Savaşımız Türk ve Kürt'ün ortak mücadelesiyle başarıya ulaştı. Kaynak Yayınları bu formülün hayata nasıl geçtiğini Atatürk'ün söz ve yazılarına dayandırdığı *Kürtler* kitabıyla ortaya koydu. *Atatürk'ün Bütün Eserleri* (ATABE) ve *Nutuk*'tan derlenerek ortaya çıkan kitap, Kurtuluş Savaşı ve sonrasında Kürtler üzerine Atatürk'ün düşüncelerini toplu yansıtması yönüyle önemli bir başucu niteliğindedir.

KURTULUŞ SAVAŞI'NIN FORMÜLÜ: TÜRKLERİN-KÜRTLERİN ORTAK VATANI

Atatürk ve diğer Kurtuluş Savaşı'nın kadrolarınca vatanın bütünlüğü Türk-Kürt birliğinde görülmüştür. Ortak geçmiş, çıkar ve geleceğe sahip olan Türk ve Kürtlerin ortak vatanda, bir millet halinde ortak bir meclis ve hükümet kurmaları hedeflenmiştir.

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Heyeti adına Mustafa Kemal Paşa İstanbul Hükümeti adına Salih Paşa'nın imzaladığı Amasya Görüşmeleri'nde vatanımız "Türk ve Kürtlerin oturduğu arazi" diye tanımlanmıştır. Misak-ı Milli'de de "Türk ve Kürt unsurların oturduğu vatan kesimi", "Kardeş milletlerin hududu millisi", "Türklerin ve Kürtlerin oturduğu yerler", "Türklerin ve Kürtlerin müşterek vatani" diye belirtilmiştir.

16 Haziran 1919'da Atatürk "ben Kürtleri de bir öz kardeş olarak ağuşumuza [bağrımıza] katıp tek milleti bir nokta etrafında birleştirmek ve bunu dünyaya Müdafaa-i Hukuku Milliye Cemiyetleri vasıtasıyla göstermek karar ve azmindeyim"

demıştır.

Atatürk konuşmalarında "millet" "milliyet", "Kürdistan" tabirini kullanarak birleştirici olmaya çalışmıştır. Fakat bu ifadeler oportünistçe bir ifade değildir. Kürtlerin kendi kaderini emperyalizme tavır alarak, TBMM çatısı altında ve Türk milleti kavramı içinde belirleyeceğini her daim belirtmiştir. "Kürdistan" bölgesel bir ifade olarak dile getirilmiştir.

Türkler ve Kürtlerin birlikte yaşama arzusu, birlikteliğin önemi ihtiyaç ve zorunluluğunu "ayrı bir hudut çizmeye kalkışmak doğru olamaz" sözüyle ortaya koymuştur. İsmet Paşa, Lozan'da TBMM Hükümeti'nin "Türklerin ve Kürtlerin hükümeti" olduğunu belirtmiştir.

TÜRK-KÜRT BİRLİĞİNE YÖNELİK ÇABALAR

Kürtlerin özgür bir şekilde kaderlerini belirlemesi için 1921 Anayasası ile yönetimler aracılığıyla halkın kendi kendisini yönetmesi düşünülmüştür. Yerel yönetimlere yetkiler veren bir "halk idaresi" sistemi 1921 Anayasası'nda "Şûralar ve Meclislerle Yönetim" adı ile belirlenmiştir. Kürtlerin ırkî, toplumsal, coğrafi hukukuna güvence getirilir. Sivas Kongresi'nde kabul edilen beyannamenin birinci maddesinde Osmanlı Devleti'nin tasavvur ve kabul edilen sınırının "Türk ve Kürtlerle meskûn olan araziye ihtiva eylediği" ve "Kürtlerin Osmanlı camiasından ayrılması imkânsızlığı" belirtilir. Dahası "Kürtlerin serbestçe gelişmelerini temin edecek vech ve surette geleneksel ve toplumsal hukukumuzca müsaadelere mazhar olmaları" gerektiği açıklanır.

Kürtlere yönelik zulümü, haksızlıkları ve kötü uygulamalara karşı çıkar. Mustafa Kemal Paşa Ermenistan'a Doğu illerinden arazi verilmesine şöyle karşı çıkar:

"Ezici çoğunluğu Türk ve Kürt olan bu vilayetlerden bir karış toprağın bile Ermeniler hesabına kaydının bugün için fiilen mümkün olamayacağı şöyle dursun, unsurlar arasındaki nefret ve intikam hissini dehşet ve şiddeti Osmanlı Ermenilerinin dönmeleri halinde bile vilayetler dahilinde yoğun olarak iskânlarını tehlikeli göstermektedir."

Kürtlerin de bütün Türk camiası gibi aynı ortak maziye, tarihe, ahlaka, haklara sahip oldukları vurgulanır.

Doğu illerinde toprağı olmayan çiftçilere toprak vererek ekonomik özgürlüklerine sahip olmaları hedeflenir.

Mustafa Kemal Paşa, Türklerin ve Kürtlerin "birbirlerine karşı saygı ve fedakârlık duygusuyla dolu, birbirlerinin ırkî ve toplumsal durumlarına ve çevresel şartlarına bütünüyle riayet eden öz kardeş" olduklarını söyler. Kürtlerin "reylerini açıkladıkları zaman, kendi mukadderatlarına zaten sahip olduklarını, TBMM idaresinde yaşamaya talip olduklarını ilan etmelerini" ister.

Kürtlerin kendi geleceğini tayin hakkı ve yerel idare hakkında TBMM Vekiller Heyeti Elcezire Cephesi (Dicle ve Fırat nehirleri arasında bulunan yerin adı) Kumandanlığı'na şu talimatı yollamıştır:

"1) Adım adım bütün memlekette ve geniş ölçüde doğrudan doğruya halk tabakalarının ilgili ve etkili olduğu surette yerel idareler kurulması iç siyasetimizin gereklerindedir. Kürtlerin oturduğu bölgelerde ise hem iç siyasetimiz ve hem de dış siyasetimiz açısından adım adım yerel bir idare kurulmasını gerekli bulmaktayız.

2) Milletlerin kendi geleceklerini bizzat idare etmeleri hakkı bütün dünyada kabul olunmuş bir prensiptir. Biz de bu prensibi kabul etmişizdir. Tahmin olunduğuna göre, Kürtlerin bu zamana kadar yerel idareye ait teşkilatlarını tamamlamış ve reisleri ve etkili kimseleri bu gaye namına bizim tarafımızdan kazanılmış olması ve reylerini açıkladıkları zaman kendi geleceklerine zaten sahip olduklarını, Türkiye Büyük Millet Meclisi idaresinde yaşamaya talip olduklarını ilan etmelidirler. Kürdistan'daki bütün çalışmanın bu gayeye dayanan siyasete yöneltmesi Elcezire Cephesi Kumandanlığı'na aittir."

Atatürk, 1 Mart 1922'de TBMM açış konuşmasında "Türkiye halkı" ifadesini kullanarak "unsurların hukuku"ndan şu şekilde bahsetmiştir:

"Türkiye halkı ırkan ve dinen ve kültürel olarak birleşmiş, yekdiğerine karşı karşılıklı hürmet ve fedakârlık hissiyatıyla dolu ve mukadderat ve menfaatleri müşterek olan bir toplumdur. Bu camiada ırki hukuka, toplumsal hukuka ve çevre şartlarına riayet, dahili siyasetimizin esas noktalarındandır. Dahili idare teşkilatımızda bu esas noktanın, halk idaresinin bütün kapsamlı manasıyla layık olduğu gelişme derecesine ulaştırılması, siyasetimizin icaplarındandır. Ancak, harici düşmanlara karşı daima ve daima birleşmiş ve dayanışma halinde bulunmak mecburiyeti de muhakkaktır."

KÜRTLER AYRILIĞA TENEZZÜL ETTİ Mİ?

Emperyalizm kukla Kürt devleti kurma yönünde çaba harcarsa da Kürtlerin buna tenezzül etmediği ortadadır. Atatürk yazışmalarında Noel isminde bir İngiliz binbaşısı Urfa, Siverek, Viranşehir'de yürüttüğü çabalara rağmen Kürtlerin kayıtsız şartsız devletten ve Türk kardeşlerinden ayrılmayacaklarını, bu uğurda en son neferlerine varıncaya kadar hayatlarını fedaya hazır bulduklarını söylemektedir.

Koçgiri ayaklanması bastırılmış ve aldatılmış olanlar hakkında şefkat gösterildiği belirtilmiştir.

"Kürtler de Türklerle Birleşti"

Yine 18 Haziran 1919 tarihinde Edirne'de 1. Kolordu Komutanı Cafer Tayyar Bey'e çektiği telgrafta "İngiliz himayesinde bir bağımsız Kürdistan teşkili hakkındaki İngiliz propagandası ve bunun taraftarları da bertaraf edildi. Kürtler de Türklerle birleşti." demektedir.

ÖZERKLİK SÖZÜ VERİLDİ Mİ?

Atatürk'ün Kürtlere özerklik sözü verdiğine dair 16/17 Ocak 1923 tarihli İzmit basın toplantısında gazeteci Ahmet Emin Bey'e söyledikleri örnek olarak sunulur. Bu sözleri gösterelim:

"Ahmet Emin Bey: Kürt meselesine temas buyurmuşsunuz, Kürtlük meselesi nedir? Dahili bir mesele olarak temas buyurursanız çok iyi olur.

Gazi [Mustafa Kemal] Paşa: Kürt meselesi; bizim, yani Türklerin menfaatine olarak da katiyen söz konusu olamaz. Çünkü malumuâliniz bizim milli sınırimız dahilinde mevcut Kürt unsurlar o surette yerleşmiştir ki, pek sınırlı yerlerde yoğunluğa sahiptir. Fakat yoğunluklarını kaybede ede ve Türk unsurlarının içine gire gire öyle bir sınır hasıl olmuştur ki, Kürtlük namına bir sınır çizmek istersek Türklüğü ve Türkiye'yi mahvetmek lazımdır. Faraza, Erzurum'a kadar giden, Erzincan'a, Sivas'a kadar giden, Harput'a kadar giden bir sınır aramak lazımdır. Ve hatta, Konya çöllerindeki Kürt aşiretlerini de nazarı dikkatten hariç tutmamak lazım gelir. Dolayısıyla başlı başına bir Kürtlük tasavvur etmekten ise, bizim Teşkilatı Esasiye Kanunu gereğince zaten bir tür mahalli muhtariyetler teşekkül edecektir. O halde hangi livanın ahali Kürt ise onlar kendi kendilerini muhtar olarak idare edeceklerdir. Bundan başka Türkiye'nin halkı söz konusu olurken onları da beraber ifade lazımdır. İfade olunmadıkları zaman bundan kendilerine ait mesele çıkarmaları daima varittir. Şimdi Türkiye Büyük Millet Meclisi hem Kürtlerin ve hem de Türklerin salahiyet sahibi vekillerinden meydana gelmiştir ve bu iki unsur bütün menfaatlerini ve mukadderatlarını birleştirmiştir. Yani onlar bilirler ki, bu müşterek bir şeydir. Aynı bir sınır çizmeye kalkışmak doğru olamaz."

Görüldüğü gibi bu konuşmada Kürtlerin Türkiye'ye dağınık bir şekilde yerleştiği, Kürtlük namına bir sınır çizilmek istenirse Türklüğü ve Türkiye'yi mahvetmekle karşı karşıya kalınacağı, bunun yerine bir tür mahalli muhtariyet ile kendi kendilerini idare etmelerinin en iyi yol olduğunu belirtmiştir.

Bu cümlelerdeki "bir tür mahalli muhtariyet (özerklik)" ifadesi iki halkın ayrı ayrı iktidarlarının bir toplamı değil, tek bir iktidardır. Atatürk, direkt "özerklik" yerine "bir tür özerklik" diyerek yerel yönetimlerin yetkileri sınırları içinde davranmayı kastetmiştir. 1921 Anayasası'nın 21. maddesiyle vakıf, eğitim, sağlık, ekonomi, tarım, bayındırlık, sosyal yardım işlerini düzenlemede "illerin manevi kişiliğe ve özerkliğe sahip" oldukları belirtilmiştir. "Anayasamız gereğince zaten bir çeşit özerklik oluşacaktır" sözüyle bu madde kastedilmektedir.

BUGÜN TÜRK-KÜRT KARDEŞLİĞİ İÇİN NE YAPILABİLİR?

Kemalist Devrim, halifelik, ağalık, şeyhlik gibi ortaçağ kurum ve ilişkilerine darbeler indirse köylüye toprak dağıtarak Türk'ü de Kürt'ü de önemli ölçüde özgürleştirmiş, çağdaşlaştırmıştır, kaynaştırmıştır. Ancak toprak sorunun köklü olarak çözülememesi kaynaşmanın tamamlanmasını önlemiştir.

Bugün ülkemizin en önemli sorunu emperyalizme ve işbirlikçileri PKK, PYD, FETÖ, IŞİD'e karşı vatanın ve milletin bütünlüğünü sağlamaktır. Türk ve Kürt'ün tek millet olarak emperyalizme karşı durması önemlidir. Bu kapsamda konut ve iş sahibi kılmak, tarım ve maden ürünlerini üretildiği ve çıktığı bölgede işlemek, değerlendirmek, dengeli bir sanayileşme ve kalkınma planı hazırlamak, köyleri, yaylaların tarıma ve hayvancılığa açmak, nitelikli eğitim sağlamak, şeyhlik, mollalık, tarikat, cemaat ilişkilerini sonlandırmak önemlidir.

Kurtuluş Savaşı'nın politikaları göz önünde bulundurularak vatandaşlarımızın esenliği için gerekli çözümleri üretmek hem Miletleşmeyi pekiştirmek hem de emperyalizme karşı başarı için şarttır.

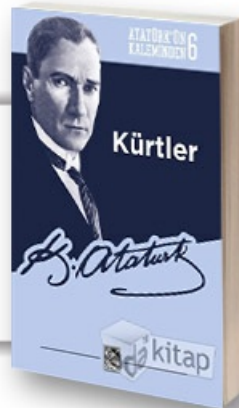
Mustafa Solak

Odatv.com

Atatürk'ün Kaleminden
Kürtler
Odakitap'ta

TIKLAYIN & SATIN ALIN

[atatürk](#)[kürt sorunu](#)[Mustafa Solak](#)[özerklik](#)[arşiv](#)

İletişim

Haber Merkezi: 0 216 449 32 00

Faks: 0 216 449 32 00

Mail: info@odatv.com

İletişim

Künye

Gizlilik Sözleşmesi ve Koşullar

Mobil Uygulamalar

Reklam

Reklam: 0 216 449 32 00

reklam@odatv.com

© 2021, Oda TV. Tüm haklar saklıdır.

[ANA SAYFA](#)[YAZARLAR](#)[VİDEO](#)[FOTO GALERİ](#)

ARŞİV

KATEGORİLER

